

Utdannes det for mange tannleger?

Debatten i Grieghallen fredag 17. januar, under Vestlandsmøtet arrangert av Bergen Tannlegeforening, stilte dette spørsmålet. Det ble ikke konkludert, men uenigheten mellom fagfolkene som deltok kom tydelig frem.

 ELLEN BEATE DYVI
 TONJE CAMACHO

En springende debatt, som handlet om antall tannleger og kontroll over dette, sykdomsutvikling, kvalitet på utdanning i inn- og utland og behov for tannhelsetjenester slo ikke fast mer enn at det er uenighet. Det er kanskje behov for å få mer greie på hva den norske befolkning trenger av tannhelsetjenester, mens andre mener at det må handles nå.

Myndighetenes fremskrivninger versus arbeidsmarkedsundersøkelser og skrekkeksempler

Professor i samfunnsodontologi ved Universitetet i Oslo, Jostein Grytten, innledet før debatten. Med utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås (SSBs) fremskrivninger av behovet for tannleger i Norge frem til 2035, og en arbeidsmarkedsundersøkelse for tannleger, gjennomført av NTF i 2016, ville han vise at det sannsynligvis ikke er sammenheng mellom myndighetenes (SSBs) prognoser, og de faktiske forhold, som innbefatter ekstremt god sykdomsutvikling på tannhelsefeltet.

SSB mener det er behov for 1 500 flere tannlegeårsverk innen 2035, med utgangspunkt i nivået i 2012. Videre tar SSB utgangspunkt i demografiske forhold, i hovedsak flere eldre i befolkningen, og bedre økonomi for folk flest, som vil gi større etterspørsel etter kosmetisk tannbehandling. (Formulert slik i SSB-rapporten *Arbeidsmarkedet for helseper-*

sonell fram mot 2035: «På den andre siden innebærer økt inntektsnivå i samfunnet isolert sett at etterspørselen etter tannregulering og kosmetiske inngrep trekkes oppover.»)

Grytten sa videre at dagens gode tannlegedekning har flere gode sider. Det sikrer tilgjengeligheten til tjenesten, ved god geografisk spredning, lavere honorarer og kortere ventetid. Samtidig kan flere tannleger gi ulemper ved at det utføres for mye eller unødvendig behandling, i privat sektor, og at det blir for lav effektivitet, i offentlig sektor.

Arbeidsmarkedsundersøkelser gjennomført av NTF viser at i 2006 opplevde 73 prosent ingen konkurranse om pasienter, mens tallet var sunket til 36 prosent i 2016. 11 prosent opplevde høy grad av konkurranse i 2006, mens tallet var steget til 32 prosent i 2016. De som opplevde noe konkurranse utgjorde 16 og 32 prosent i henholdsvis 2006 og 2016. På spørsmål om tannlegene ønsker en større eller mindre pasientmengde svarer i 2016 39 prosent av alle respondentene, tilsvarende 52 prosent i Oslo og Akershus og 34 prosent i resten av landet, at de ønsker flere pasienter.

Universitetslektor ved Universitetet i Oslo, Kjetil Reppen, fulgte opp Gryttens innledning med å spørre om tannlegene fortjener tilliten de har. Han viste tre ferske eksempler på at tannleger åpenbart foreslår overbehandling, noe som igjen kan være et tegn på at det er for lite å gjøre, i

Fra venstre: Debattleder og NRK-journalist Siv Fossåskaret, NTFs president Camilla Hansen Steinum, professor Morten Rykke (UiO), professor Trond Inge Berge (UiB), tannlege Morten Danmo, seniorrådgiver i Helsedirektoratet, Per Lüdemann, tannlege og universitetslektor Carl Christian Blich og professor Jostein Grytten (UiO).

hvert fall for noen tannleger. Reppen stilte avslutningsvis spørsmål om eksemplene på foreslått overbehandling, som det etter hvert er mange av, er resultat av mangel på etikk og moral, eller mangel på kompetanse og rolleforståelse.

For mange, eller kanskje for få?

Det første spørsmålet debattlederen, NRK-journalist Siv Fossåskaret, stilte panelet var: Blir det utdannet for mange tannleger?

Panelet, som besto av NTFs president Camilla Hansen Steinum, tannlege Morten Danmo fra Stord, professor Trond Inge Berge fra Universitetet i Bergen, professor Morten Rykke fra Universitetet i Oslo, Per Lüdemann fra Helsedirektoratet, universitetslektor, tannlege og fagsjef ved Colosseumklinikken, Carl Christian Blich og Jostein Grytten, svarte slik:

– Ja, svarte Blich og Grytten. – Vet ikke, sa Lüdemann. – Jeg opplever mye mer konkurranse enn for fem–seks år siden, sa Danmo, – Nei, sa Berge. Antallet kan økes, i Norge. Og kanskje ikke i utlandet. – Det er et godt balansert utdanningsnivå i dag, sa Rykke. – Jeg er enig med Berge og Rykke, sa Steinum.

Berge fikk ordet igjen, og advarte mot å redusere antall utdanningsplasser, og viste til 1980-tallet. Det ble tannlegemangel, som resultat av at det ble utdannet for få tannleger. Det var krise.

Som svar på dette sa Blich seg enig i at det var en krise, da. Og at han, med flere hadde tatt feil.

– Samtidig vet vi mer om privat praksis i dag, enn vi gjorde den gang, og kan ta beslutninger på et bredere kunnskapsgrunnlag. – Jeg er bekymret for kvaliteten på

fremtidens tannleger. Jeg tror de vil få for lite mengdetrening etter endt utdanning.

– Selvsagt er vi opptatt av kvalitet. Norske tannleger skal representere god kvalitet, sa Steinum. Og ja, sykdomsutviklingen er god. Det blir et spørsmål om hvor god oral helse vi vil ha. Det gjenstår mye, som kan forbedres, for flere. Det er store mangler når det gjelder tannhelsen til de eldre, og vi kan gjøre noe for å nå de gruppene vi ikke når i dag, som utgjør syv prosent av befolkningen. Kreftpasienter er en annen gruppe vi kan gjøre mer for.

Berge fulgte opp og sa at de eldre på sykehjem kan karakteriseres som vrak.

Blich svarte med å si at disse kan ikke og skal ikke behandles. Sykehjemsproblematikken handler om forebygging. Det er ikke tannleger som skal inn på sykehjemmene. Behovene hos eldre på sykehjem, forebygging og munnstell, ivaretas best av annet helsepersonell. Kanskje en tannlege kan stå bak og veilede, men det er ikke behov for noen tannlegeårsverk i den sektoren.

Lüdemann tar ordet og sier at problemet er at det bare finnes myter om behandlingsbehovet i befolkningen. Vi vet for lite. – Jeg tror at behovet er mindre enn vi tror. På 80-tallet hadde de voksne et helt annet behandlingsbehov.

Steinum sier seg enig:

– Vi må finne ut hva det er behov for. Vi har mistet kontrollen, med alle tannlegene som kommer utenfra. Vi må finne ut hvor mange vi trenger. Her har myndighetene en viktig rolle. De må regulere hvor mange tannleger som kan utdannes i utlandet.

Ryddejobb

Her kommer debattlederen inn og sier at hun vil vite!

– Jeg blir vettskremt av det Kjetil Reppen viser, om overbehandling. Jeg ante ikke at dere ikke visste hvor mange som har autorisasjon eller hvor mange tannleger som jobber i Norge, og at dere ikke visste hva behovet er. Hvorfor vet dere ikke dette? Dere har en stor ryddejobb å gjøre.

Morten Rykke svarer først på dette, og sier at det er for lite data om privat praksis, og om omfanget av ulik behandling i privat sektor, inkludert estetisk behandling.

Steinum legger til at en må se på både organiseringen og finansieringen av tannhelsetjenesten.

– Og vi venter på resultatet av Blankholmutvalgets arbeid. Prioriteringsutvalget anbefalte en samlet gjennomgang av de prioriterte gruppene i tannhelsetjenesteloven og trygderegelverket for stønad til tannbehandling.

Grytten tar ordet og spør: – Skal vi vente til dere har utredet ferdig? Vi er der nå! Her sitter profesjonelle folk og er uenige om hvilke data som skal innhentes. Det trenger vi ikke. Vi vet ganske mye, nå. Myndighetene må jekke ned SSB, og høre på de private, og se deres behov, for å unngå at det blir for mange som driver med kosmetikk og unødvendig behandling.

Danmo får ordet, og bekrefter at mange tannleger gjør nye ting for å få kunder.

Politiker vil ikke anbefale å kutte i norsk utdanning

Så viser det seg at det er en helsepolitiker i salen. Kjersti Toppe (Sp), første nestleder i Helse- og omsorgskomiteen på Stortinget, blir hentet opp på scenen og debattlederen spør: Hvor ofte har dere snakket om utdanning av tannleger?

– Null ganger.

– Dere har snakket om utdanning av andre helsepersonellgrupper?

– Ja. Grimstadutvalget er et eksempel. Det konkluderte nylig, med at flere av legene skal utdannes i Norge, fremfor i utlandet. For tannlegene er det litt annerledes. Og jeg forstår samtidig ikke at dere eventuelt tør å kutte i utdanningen i Norge. Fra politisk side kan vi kanskje se på om det er hensiktsmessig å gjøre noe med lånekassefinansieringen til de som vil studere i utlandet.

– Kunnskapsdepartementet krever nå at helseutdanningene ved de ulike lærestedene i Norges gjøres like. Hva med utdanningene i utlandet, er de like?

Rykke svarer at utdanningene er nokså like.

– Noen land krever riktignok en slags lærlingetid etterpå. Berge repliserer at det er mer klinikk i den norske tannlegeutdanningen.

Rykke forteller at utenlandske studenter vil ha utveksling til Norge, nettopp på grunn av dette, at det er mye klinikk i den norske utdanningen, samtidig som etikken kommer inn over alt.

Får ikke jobb like raskt som før

Blich får ordet avslutningsvis, og sier at han selvsagt og absolutt er for norsk utdanning. Og at det er det som skjer etter utdanningen han er opptatt av.

– Problemet er at de utdannede tannlegene ikke får nok å gjøre etter utdanningen. Det er mitt hovedanliggende.

Debattlederen spør NTFs president:

– Hvor lang tid bruker man på en sånn kartlegging av behovet for tannhelsetjenester og tannleger i Norge?

– Det bør gjøres veldig raskt, tenker jeg, svarte Steinum, og viste til at en venter på utfallet av Blankholmutvalget, som vil gi svar på noen av spørsmålene.

Per Lüdemann fikk det samme spørsmålet, og svarte at han ikke er opptatt av dette.

Det synes Grytten er skremmende å høre:

– Tannlegene får ikke pasienter og Kjetil Reppen viser skrekkeksimpler, sier han henvendt til Lüdemann, som svarer at han ikke tar det til seg – hvorpå Grytten ber ham om å ta det til Helsedirektoratet.

Når Rykke blir spurt om hans inntrykk av arbeidsmarkedssituasjonen svarer han at han registrerer at tannlegene som utdannes i Oslo ikke får jobb like raskt som før.

Berge sier at det er behov for tannleger. Og at vi ikke må gå i samme fella som på 80-tallet. Norge må være selvforsynt med tannleger.

Tannlege Danmo på Stord, når det blir hans tur i avslutningsrunden, sier at:

– Det er for mange tannleger. Vi er der nå, og dette tar for lang tid. Han legger også til at han har kolleger som ikke vil anbefale sine egne barn å bli tannlege.

Til sist sier Steinum at bildet tegnes svart-hvitt, og at det ikke nødvendigvis er slik.

– Oppgavene vil forandre seg. Vi må finne et riktig antall til de oppgavene vi skal løse, og så må vi se på om det er behov for regulering, avslutter NTFs president.